

ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ

Л. М. Васільєва, д.н.держ.упр., професор,
*професор кафедри обліку, оподаткування та
управління фінансово-економічною безпекою
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

Визначення прийнятності рівня є одним з найважливіших завдань управління ризиками. Найпростіший спосіб встановлення такого рівня полягає у визначенні значень порогів ризику у формі інтервалів допустимих значень показників, що виступають як критеріальні. Такими, зазвичай, є «заходи ризику», тобто величини, які мають розміри відповідних ризиків у чисельному вираженні. Найчастіше ними є ймовірність виникнення ризику та/або розміру шкоди.

На думку багатьох дослідників, якої ми дотримуємося межа між ризиком, абсолютно неприйнятним та прийнятним, визначається такими факторами:

- особливостями виміру ризику. Рівень ризику в його чисельному вираженні дає можливість встановити прийнятні межі (або інтервали значень) для ризику, що дозволяє полегшити контроль за дотриманням цільових установок. При цьому очевидно, що різні методики виміру можуть призвести до різних форм вираження прийнятного ризику. У зв'язку з цим подібні методики, дуже багато означають не тільки для класифікації та ідентифікації ризиків, вони повинні бути вбудовані в алгоритми вибору способів управління ризиком та оцінки їхньої ефективності;

- традиціями ведення певного виду бізнесу, рекомендаціями та приписами контролюючих та наглядових органів, корпоративною культурою. Зазвичай рішення про неприйнятність або прийнятність ризику приймаються з урахуванням існуючої практики та/або відповідно до чинної нормативної документації. Причому будь-які суттєві відхилення від загальноприйнятого підходу можуть трактуватися як необґрунтовані й навіть небезпечні, незважаючи на відхилення, що допускаються законодавством. При цьому не так важливо, жорсткі або не передбачені санкції;

- специфікою програми управління ризиками, що використовується підприємницькою структурою. Вплив даного фактора заснований на можливій зміні уявлення про прийнятність ризиків при застосуванні різних поєднань методів управління ними (наприклад, величини ризиків, що залишаються на власному утриманні). Тому рішення про встановлення розмірів прийнятних ризиків можуть переглядатися у процесі формування та навіть реалізації програм управління ризиками.

Підхід, що базується лише на аналізі граничних значень прийнятних ризиків, досить простий, але йому притаманний ряд істотних обмежень у практичному застосуванні. Це пов'язано, по-перше, з необхідністю враховувати взаємозв'язки між граничними значеннями різних критеріїв, а по-друге, з можливими недоліками показників, що застосовуються, оскільки в малому діапазоні до зневажливо малої ймовірності знижується можливість

спостереження збитку в його реальному вираженні.

Вітчизняна практика управління підприємницькою діяльністю показує, що основною проблемою оцінки розміру ризикового капіталу є дефіцит інформації, необхідної для побудови кривих розподілу збитків, внаслідок чого у видах цієї діяльності, часто схильних до ризику та стану невизначеності, що характерно для сільського господарства, є об'єктивна необхідність комплексної оцінки застосовуваних якісних та кількісних методик.

Виходячи з цього є важливим в організації управління ризиками знання основних концепцій здійснення цього процесу (табл.).

Таблиця

Основні концепції управління ризиком

Концепція	Ідея	Сфери застосування концепції	Основний напрямок управління ризиком
Ризик як шанс, можливість	Поряд з можливістю негативних наслідків ризик передбачає можливість виграшу, успіху. При цьому зазвичай більш високому ризику відповідає і більший потенційний виграш	Управління ризиками або ризик-менеджмент на фінансових ринках, азартні ігри тощо	Обмеження втрат із одночасною максимізацією вигоди
Ризик як загроза, небезпека	Ризик містить лише небезпеку, пов'язану з настанням несприятливих наслідків	Страховання, техніка безпеки, основи безпеки життєдіяльності тощо	Зниження наслідків та/або ймовірності несприятливих подій
Ризик, який розуміється як невизначеність результату або можливість відхилення його від мети	Ризик містить у собі можливе відхилення фактичних результатів від цільових (передбачуваних)	Управління якістю, техніка, система озброєнь (виявлення та знищення цілей), видобуток корисних копалин тощо	Зменшення розкиду ймовірності великих відхилень фактичних результатів від запланованих

Таким чином, концептуальні підходи щодо організації управління ризиками та способів його ідентифікації мають такі відмінності:

- в ідеї підприємництва вже закладено можливість ризику невдачі, але у разі успіху підприємцю забезпечено прибуток;
- підприємства завжди стикаються з чистими ризиками, які завдають лише шкоди у разі їх настання;
- для деяких параметрів на підприємстві існують планові або оптимальні

значення, відхилення від них спричиняють недоотримання прибутку або додаткові витрати (баланс попиту та пропозиції). Тут можна згадувати про трактування ризику як певну можливість відхилення від цільового, або оптимального значення.

Таким чином, необхідність системного управління ризиками у підприємстві не викликає сумніву. Важливою умовою об'єктивної оцінки ризику та, як наслідок, прийняття ефективного управлінського рішення є проведення ретельного аналізу ризиків. Більшість сучасних вітчизняних вчених наголошують на доцільності застосування системного підходу до якісного аналізу ризиків, який, як правило, передбачає виконання наступних етапів:

- комплексне дослідження різних аспектів діяльності підприємства та середовища його функціонування як джерело потенційних ризиків;
- аналіз факторів ризику, що генеруються як внутрішнім, так і зовнішнім середовищем функціонування підприємницької структури;
- обґрунтування логічного ланцюга розвитку подій під впливом факторів ризику;
- визначення показників ступеня ризику;
- формування системи управління ризиками, в рамках якої відбувається встановлення механізмів та моделей взаємозв'язку показників та факторів ризику.

Управління ризиками підприємницької діяльності базується на загальних для всіх видів господарської діяльності принципах, методах, функціях та технологіях управління, підходах до розробки та прийняття управлінських рішень, що використовуються інструментарієм стратегічного управління.

Важливе значення має завдання об'єктивної експертної оцінки, планування та прогнозування можливих ризиків сільськогосподарського підприємства, класифікації факторів їх виникнення в умовах безперервних змін зовнішнього середовища, та нарешті розробки методичного інструментарію для вдосконалення системи управління процесом зменшення їх економічних, соціальних та екологічних наслідків.